

Ursula K. Le Guin
ATUANO KAPAI

Fantastinis romanas ir apsakymai

NEPRILYGSTAMAS FENTEZI EPAS!!!

Magiškame Žemjūrės pasaulyje – daugybė paslaptinių salų. Kiekvienoje jų keisčiausiais ritualais garbinamos savosios dievybės. Atuano Kapai – bene šurpiausia Žemjūrės šventykla; jos vyriausiosios šventikės siela ir gyvybė priklauso seniausiems požemio dievams. Joks svetimšalis negali patekti į Atuano Kapus ir po jais iškastą Labirintą, nes ten geriausiu atveju jo laukia mirtis...

Iš anglų kalbos vertė ANITA KAPOČIŪTĖ
Serija "Pasaulinės fantastikos Aukso fondas"
229 tomas. Serija įkurta 1990 m.

Ursula K. Le Guin - THE TOMBS OF ATUAN
New York, Bantam Books, 1977

Copyright © by Ursula K. Le Guin, 1971

Cover art copyright © by Danny Flynn, 1994

Vertimas į lietuvių kalbą © leidykla "Eridanas", 2002
Elektroninė versija © Knygute.lt, 2010

ZEMJŪRE

Turinys

Vardų taisyklė

Plačiau už imperijas ir dar lėčiau

NEŽIŪRĖKITE TIESIAI Į SAULĘ

Pastabos

Atuano kapai

Rudaplaukei iš Teluridės

Prologas

- Namo, Tenara! Eik namo!

Sutemų apgaubtame giliame slėnyje jau buvo besprogstą obelių žiedai; tai čia, tai ten tarp išb-rinkusių pumpurų lyg blausi žvaigždutė išsi-skleidė vienas kitas ankstyvas rausvai baltas žiedas. Tarp eilėmis išsirikiavusių vaismedžių šviežioje, vešlioje, drėgnoje žolėje lakstė mergaitė, mėgaudamasi tiesiog pačiu bėgiojimu; išgirdusi šaukiant, ji neskubėjo paklusti, prieš sukdamą namo, dar apibėgo nemenką ratą. Trobelės tarpduryje laukianti motina, kuriai už nugaros mirgėjo liepsnos atšvaitai, stebėjo bėgančią, šokuojančią mažytę figūrėlę, panašią į dagio pūką, vėjo nešiojamą virš tamsėjančios žolės po medžiais.

Prašneko tėvas, trobos pakampėje valantis žemėtą kauptuką:

- Kodėl tu leidi sau šitaip prisirišti prie vaiko?

Vis vien jau kitą mėnesį ją iš mūsų atims. Visiems laikams. Tas pat, kas tiesiog ją pakastume - ir baigta. Kuriems galams visą širdį atiduoti tai, kurią vis tiek prarasi? Mes šiaip ar taip nieko iš to nepešime. Jeigu jie bent sumokėtų už ją - vis būtų šis tas, bet to tikrai nesulauksi. Jie ateis ir pasiims ją. Ir tiek.

Motina nutylėjo. Ji stebėjo mergaitę, kuri stabtelėjo ir pro medžių šakas pažvelgė aukštin. Virš aukštų kalvų, virš sodų sužibo akinančiai ryški vakarė žvaigždė.

- Juk ji - ne mūsų, ji nebe mūsų nuo tos dienos, kai čia apsilankė jie ir pasakė, kad jai skirta tapti Kapų Šventike. Kodėl niekaip nenori šito suprasti? - šurkščiams vyro balse skambėjo sielvartas ir kartėlis. - Juk be jos turi dar keturis vaikus. Visi jie pasiliks čia, o ji - ne. Neatiduok jai visos širdies. Palik ją ramybėj!

- Kai ateis metas, - atsiliepė moteris, - tada aš ją ir išleisiu.

Pasilenkusi moteris išskėtė rankas ir stvėrė į glėbį mergaitę, atitrepsėjusią pažliugusia žeme, mažomis, basomis, baltutėlėmis kojytėmis. Pasisukusi grįžti į trobą, moteris lūpomis palietė juodus vaiko plaukus; ji pati buvo šviesiaplaukė, ugniavietės atšvaitų nužerti jos plaukai spindėjo auksu.

Vyras liko stovėti lauke, šalta dirva stingdė basas jo pėdas, o virš galvos sparčiai juodo giedras pavasarinis dangus. Prieblandos užtemdytas vyriškio veidas buvo kupinas sielvarto - sunkaus, maudžiančio, niršaus sielvarto, kuriam išreikšti jis pristigo žodžių. Galų gale vyriškis gūžtelėjo pečiais ir nusekė paskui žmoną į ugniakuro liepsnos nutviekstą kambarį, aidintį vaikų lalėjimu.

1. Suvalgytoji

Skardžiu, laibu balsu nuaidėjo ragas ir vėl nutilo. Stojusią tylą drumstė tik šiugždėjimas daugelio kojų, trepsinčių ritmu būgno, kuris dudeno tyliai ir lėtai, sulig širdies dūžiais. Pro Sosto Salės stogo įtrūkimus, pro plyšius tarp kolonų, kur buvo išbyrėję ištisi mūro bei čerpių luistai, vidun smelkėsi įžambūs saulės spinduliai. Buvo valanda po saulėtekio. Tykiame ore tvyrojo žvarba. Nuvytusius žolynų, prasiskverbusių pro marmurines grindinio plokštes, lapus balino šerkšnas; jei kuri dvasininkė kliudydavo juos savo juodo apdaro kraštu, tie suledėję augalai sugurgždėdavo.

Vienos paskui kitas, po keturias, jos rinkosi į erdvią menę, kurią ribojo dviguba kolonų eilė.

Monotoniškai dudeno būgnas. Niekas nekalbėjo; jokia pašalinė akis nestebėjo ritualo. Juodai apsirengusių mergaičių nešami deglai, patekę į saulės šviesos ruožus, nublankdavo iki rusvo švytėjimo ir čia pat vėl sužioruodavo skaisčiau, vos atsidūrę šešėliuotoje prietemoje. Lauke, ant Sosto Salės laiptų spietėsi vyrai: sargybiniai, trimitininkai, būgnininkai; tuo tarpu vidun pro didžiules duris žengė tik moterys - apsilikusios tamsiais drabužiais, užsitraukusios gobtuvus, jos gretomis po keturias lėtai artėjo prie tuščio sosto.

Paskui prisiartino dar dvi juodarūbės moterys, abi labai aukštos, bet viena - liesa, kaulėta, o antroji - stambi, sulig kiekvienu žingsniu liulanti visu kūnu. Tarp jųėjo gal šešerių metų mergaitė. Ji vilkėjo baltą, laisvą tiesaus kirpimo suknelę. Niekas nedengė jos galvos, rankų ir kojų, ji buvo basa. Mergaitė atrodė neįtikėtinai mažutė. Pasiekusios laiptų, vedančių prie sosto, papėdę, kur tamsiomis eilėmis išsirikiavusios laukė dvasininkės, dvi aukštaūgės moterys sustojo. Jos stumtelėjo mergaitę į priekį.

Atrodė, kad sostą, dunksantį ant aukštos pakyls, iš abiejų pusių gaubia tamsos užuolaidos, kabančios pastogės prietemoje. Akis dorai neįžiūrėjo, ar tai buvo tikros užuolaidos, ar tik

susitelkę tirštesni už kitus šešėliai. Pats sostas - juodut juodutėlis, tik blausiai švytėjo ranktūriuose bei atloše inkrustuoti brangakmeniai bei aukso papuošimai, be to, jis buvo milžiniškas. Netgi stambus vyras, atsisėdęs į jį, atrodytų kaip nykštukas - sostas nepritaikytas sėdėti žmogui. Jis buvo tuščias. Niekas ir nesėdėjo jame - tik šešėliai.

Viena pati mergaitė užkopė keturias iš septynių raudonomis gysliukėmis išraizgyto marmuro pakopų. Jos buvo tokios aukštos ir plačios, kad vaikui tekdavo abiem kojomis užlipti ant vienos ir tik tada mėginti įveikti kitą. Ant vidurinėsios pakopos, tiesiog priešais sostą, stovėjo didžiulė neobliuoto medžio kaladė su viršuje išskobta įduba. Mergaitė atsiklaupė ant abiejų kelių ir, pasukusi galvą šiek tiek į šoną, padėjo ją į tą įdubą. Taip ir liko klūpoti nekrustelėdama.

Staiga iš šešėlių, susitelkusių sosto dešinėje, išniro pavidalas baltu, vilnoniu, diržu sujuostu apdaru ir laiptais žengė prie vaiko. Jo veidą slėpė balta kaukė. Rankose jis laikė penkių pėdų ilgumo žvilgantį plieno kardą. Netarusi nė žodžio, nedvejodama būtybė abiem rankomis iškėlė kardą virš mergaitės kaklo. Būgnas liovėsi dundėjęs.

Iškeltas kardas pakibo aukščiausiam taške, ir tą akimirksnį iš kairiosios sosto pusės išsoko juodai apsirengusi būtybė; stryktelėjusi laiptais žemyn, ji sulaukė aukotojo ranką savosiomis, šiek tiek laibesnėmis, rankomis. Aštrūs kardo ašmenys sublykčiojo ore. Valandėlę abu pavidalai - baltasis ir juodasis, abu beveidžiai - lingavo greta vaiko lyg šokėjai; juodi mergaitės plaukai prasiskleidė, apnuogindami baltą kaklą.

Staiga abi būtybės tylėdamos atšlijo viena nuo kitos, vėl užsoko laiptais aukštyn ir ištirpo tamsoje už milžiniško sosto. Artyn žengė dvasininkė; greta klūpančios mergaitės ant laiptų ji išpylė indą kažkokio skysčio. Salės prietemoje dėmė atrodė juoda.

Mergaitė atsistojo ir ne be vargo keturiomis pakopomis nusiropštė žemyn. Kai pagaliau pasiekė papėdę, dvi aukštaūgės šventikės apsiutė ją juodu rūbu su gobtuvu, užmetė mantiją ir atgrėžė vaiką veidu į laiptus, į tamsiąją dėmę, į sostą.

- Tegul Bevardžiai priima šią jiems skirtą mergaitę, kuri tikrai yra ta, gimusioji amžiais neturėti vardo. Lai priima jie jos gyvybę ir visus jos gyvenimo metus iki pat jos mirties, kuri irgi priklauso jiems. Tegul jie įvertina ją ir pripažįsta tinkama. Tegul ją suvalgo!

Atsiliepė kiti balsai - aštrūs, variantys tarsi trimito skardenimas:

- Ji suvalgyta! Ji suvalgyta!

Mergaitė stovėjo, iš po juodojo savo gobtuvo žvelgdama į sostą. Brangakmeniai, inkrustuoti milžiniškuose raižytuose ranktūriuose bei atloše, pilkavo storu dulkių sluoksniu, ant drožinėto atlošo raižgėsi voratinkliai, bolavo pelėdų išmatų dėmelės. Priešais patį sostą, tiesiog virš tos vietos, kur klūpota vaiko, ant trijų viršutinių pakopų joks mirtingasis niekad nebuvo užkėlęs kojos. Jas dengė toks storas dulkių kilimas, kad iš pažiūros jis priminė pilkšvą, laiptus apklojusį dirvožemį - raudonomis gysliukėmis išraizgytą pakopų marmurą visiškai paslėpė nežinia kiek metų, nežinia kiek šimtmečių nesujudintos, jokių kojų neišblaškytos nuosėdos.

- Ji suvalgyta! Ji suvalgyta!

Staiga vėl sudundėjo būgnas - šįkart jau gero-kai spartesniu ritmu.

Tyliai, tik vos vos šiugždėdama apavu, procesija vėl išsirikiavo ir patraukė nuo sosto atgal - į rytus, link švytinčios, tolimos durų angos. Abipus voros tarsi kažkokių milžiniškų baltų kojų blauzdos stūksojo dvi eilės storų dvigubų kolonų, kurių viršutinę dalį slėpė palubės prie-

tema. Tarp dvasininkų, dabar jau apsirengusi juodai kaip ir jos, ėjo mergaitė, basos jos pėdūtės iškilmingai žengė apšerkšnijusiais žolynais, lediniais akmenimis. Vaikas nepakeldavo galvos netgi tada, kai skersai taką slystelėdavo įžambus saulės spindulys, prasismelkęs pro stogo plyšius.

Sargybiniai plačiai atlapojo duris. Juodoji procesija išėjo į šaltą, prislopintą ankstyvo ryto šviesą ir vėją. Tačiau virš rytuose plytinčių tyr-laukių kylanti saulė jau akino. Geltonos jos šviesos atspindžiais tvykstelėjo vakaruose stūksančių kalnų viršūnės, o netrukus - ir Sosto Salės fasadas. Kiti, kiek žemiau kalvos šlaite išsibarstę pastatai vis dar tebeskendėjo purpuriniuose šešėliuose; tik Dievų Brolių šventykla, stūksanti ant nedidelės kalvelės kitapus kelio, dienos šviesai atsakė tokiu pat vaikiu blizgesiu. Juoda po keturias išsirikiavusių dvasininkų eiseną vingiavo Kapų Kalvos šlaitu žemyn; eidamos jos ėmė giedoti. Melodiją sudarė vos trys gaidos, o tekstą - vienas vienintelis be galo kartojamas žodis, kuris buvo toks senas, kad visi seniai užmiršo jo prasmę; jis priminė vienišą, kelio stulpelį, vis dar tebestirksantį ten, kur kelio seniai nebėra. Juodarūbės dvasininkės be paliovos kartojo ir kartojo tą tuščią žodį. Visa

toji Šventikės Atkūrimo diena buvo pripildyta monotoniškos, prislopintais moterų balsais traukiamos giesmės - nesiliaujančio bereikšmio dūzgimo.

Mergaitę jos vedžiojo iš vieno kambario į kitą, iš šventyklos į šventyklą. Vienoje vietoje jai ant liežuvio užbėrė žiupsnelį druskos; kitoje jai teko klūpoti, veidu atsigręžus į vakarus, kol trumpai nukirpo plaukus ir ištrinko galvą aliejumi bei kvapiu actu; dar kitur ją kniūbsčią paguldė ant juodo marmuro plokštės už altoriaus, o spigūs balsai tuo tarpu ringavo raudą už mirusius. Visą tą dieną nei ji, nei kuri nors iš dvasininkių neturėjo nė trupinio burnoje, negėrė nė gurkšnelio vandens. Kai pagaliau užtekėjo vakarė žvaigždė, mergaitė buvo nuvesta į kambarį, kuriame dar niekada nenakvojo, ir nuoga paguldyta į avies kailių guolį. Ji atsidūrė pastate, kuris stovėjo užrakintas ne vienerius metus ir buvo atrakintas tiktai tą dieną. Kambario aukštis viršijo jo ilgį, langų jame nebuvo. Čia tvyrojo priplėkęs, sudvisęs, užsistovėjęs oras. Netarusios nė žodžio, moterys paliko mergaitę tamsoje.

Ji gulėjo nekrustelėdama, ta pačia poza, kaip ją ir paguldė. Tik akys buvo plačiai atmerktos. Praslinko gana daug laiko.

Staiga ji išvydo ant aukštos sienos šmėkštelint švieselę. kažkas tylutėliai slinko koridoriu, pasišviesdamas pridengtu žibintu, kuris skleidė šviesos ne daugiau nei jonvabalys. Ir pagaliau - kimus kuždesys:

- Ei, ar tu čia, Tenara?

Mergaitė neatsakė.

Pro duris kyštelėjo galva - keista galva, beplaukė tarsi nuskusta bulvė ir į tą pačią bulvę panašaus gelsvo atspalvio. Akys irgi priminė bulvės akutes - mažutės, rudos. Nosis - kone visai nugrimzdusi putniuose žanduose, burna - belūpis plyšys. Mergaitė nejudėdama žvelgė į šį veidą. Didžiulių, tamsių jos akių žvilgsnis smigo tiesiai į jį.

- Nagi, Tenara, mažoji mano meilute, štai kur tu! - Kimus balsas buvo laibas lyg moters, ir vis dėlto tai buvo ne moters balsas. - Man nederėjo eiti čia, privalau budėti už durų, prieangyje - ten mano vieta. Bet aš negalėjau nepažiūrėti, kaip jaučiasi mano mažoji Tenara po visos šios ilgos dienos; nagi, kaip tu laikaisi, vargšele mažoji meilute?

Stambus, dramblotas žmogus tylutėliai žengė link jos ir ištiesė ranką, tarsi ketindamas nubraukti plaukus jai nuo veido.

- Aš - jau nebe Tenara, - atsakė mergaitė, įdėmiai žvelgdama į jį. Įėjusysis sustingo, taip jos ir nepalietęs.

- Tiesa, - po valandėlės sukuždėjo jis. - Žinau. Žinau. Dabar tu - mažoji Suvalgytoji. Bet aš...

Mergaitė tylėjo.

- Sunki tau buvo diena, mažyle, - kalbėjo žmogus, mindžikuodamas nuo kojos ant kojos, švieselė blykčiojo stambioje gelsvoje jo rankoje.

- Tau nedera būti šiame name, Mananai.

- Taip. Taip. Žinau. Aš neturėčiau kelti kojos į šį namą. Ką gi, labanaktis, mažyle... labos nakties.

Mergaitė neatsakė. Mananas lėtai apsisuko ir patraukė atgal. Švieselė nuslinko aukšta celės siena ir išnyko. Mažoji mergaitė, kuri nebeturėjo jokio vardo, kurią nuo šiol vadins tik *Arha* - Suvalgytaja, gulėjo aukštiekninka, įdėmiai žvelgdama į tamsą....

Pastabos

- 1) Solipsizmas - tik savojo "aš" individualios sąmonės pripažinimas vienintele realybe, išorinio pasaulio egzistavimo neigimas.
- 2) Aksonas (arba neuritas) - nervinės ląstelės atauga, praleidžianti nervinį impulsą iš ląstelės kūno į periferiją.
- 3) Dendritas - nervinės ląstelės atauga, praleidžianti nervinį impulsą į ląstelę.
- 4) Saprofitai - augalai, kurie maitinasi organinėmis medžiagomis iš augalų ir gyvūnų susiskaidančių liekanų; prie saprofitų priskiriama dauguma grybų bei bakterijų, taip pat ir kai kurie aukštesnieji augalai.
- 5) Teleologija - idealistinis mokymas, pasak kurio, viskas gamtoje yra sutvarkyta tikslingai ir kiekvienas vystymasis yra iš anksto numatytų tikslų įgyvendinimas.